

אם צריך "לכם" במצה כמו בלולב - שיעור 186 והמנהגים במצה שרויה (געבראק"ט)

I. האם אורחים ובנים גדולים שאינם סמוכים על שלחן בעל הבית צריכים לעשות קנין במצות מצוה בליל פסח

(א) עיין בשפת אמת (סוכה ל"ה: ד"ה "צגמרח חתי"א) דמצה צריך להיות שלכם כמו לולב וזה מסקנת הגמרא (פסחים ל"ח:) דילפינן מגזירה שוה לחם לחם מחלה דשם כתיב עריסותיכם וצריכים ליהדר במצה של מצוה שיהיה המצה שלו דוקא וזה לשיטת הרא"ש והר"ן (צמחים ל"ד:) דהמתארח אצל חברו אינו קונה האוכל וצריך ליתן לו הבעה"ב המצה במתנה גמורה ולא סגי מה שהרשהו לאכול (מזייס מ"ח:) עיין בט"ז (תנ"ד - סק"ד) שפסק שיוצאים במצה שאולה משום שמתכוון לאוכלה ומתחייב לו הדמים נמצא המצה שלו כדין לזה מעות מחבירו ומקדש בהם משא"כ לולב או מצה שנותן בלא מעות לאורח דאין כאן קנין והריטב"א סבר דיוצאים במצה גזולה ונקראת "לכם" משום שקנאה בשינוי ע"י הלעיסה מ"מ אם בלע המצה הגזולה לא יצא ויש סוברים דהלעיסה נעשה בתוך פיו ואין שינוי זה ניכר ולא שייך קנין (מקראי קודש הלכות ליל פסח דף ע"ג) וה"ה בנידן דידן (זה"ל תנ"ד ד"ה "אין אדם")

(ב) עיין בשו"ת ציץ אליעזר (י"ג - ל"ז) שהביא ספר יד המלך על הרמב"ם (חמץ ומצה ו - ז) דאם נאמר דבעינן במצה דין לכם אין לך אשה שתצא יד חובת מצה דמה שקנה אשה קנה בעלה

(ג) עיין בספר מצות מצוה (פי"א - הערה ו) דאשה אצל בעלה ובנים הסמוכים על שלחן אביהם כיון שחייב במזונותיהם הו"ל כשלהם אבל אורח אצל בעל הבית או בנים נשואים שאינם סמוכים צריך קנין

(ד) עיין בספר משנה הלכות (ח - ק"ח) שכתב דלדעת הרי"ף שהשמיט הא דרב אסי (פסחים ל"ח:) דדריש מצתכם שלכם ואולי דלא בעי לכם כלל אבל דעת הרא"ש (ע"ב) בעי מצתכם אמנם הרא"ש (פ"ק זקיושין) כתב דמקדש בטבעת שאולה והודע למשאל שהוא רוצה לקדש בו שהיא מקודשת ועוד הא דכתבו דמצה גזולה אין יוצאים היינו מטעם מצוה הבא בעבירה אבל בלאו הכי יוצא דמכי לעסיה קני וה"ה בנידן דידן מ"מ כתב אבי הרוקח (רפ"ח) שטוב ללמוד לומר כל מי שיגיע לידו מצה שלי הרי היא לו במתנה וה"ה לענין לולב (סוכה מ"ג:)

(ה) עיין בספר אמרי בינה (דיני פסח כ"ג) דלא כתב מצתכם להדיא רק מגזר"ש דלחם מחלה י"ל דכה"ג כשאוכל בלי שום מוחה וכדעת בעל הבית אף דלא נתכוון לקנות ממש יוצא בו ועיין במקראי קודש (פסח 3 - מ"ה - 3)

(ו) השו"ע הרב (תנ"ד - י"ד) כתב שואל מצה מחבירו יוצא בה ידי חובתו לכתחלה שהרי לא השאילה לו ע"מ שיחזירנה לו (עיין בשו"ת שרגא המאיר ד - ס"ג - 3)

(ז) עיין בשו"ת בצל החכמה (ד - קע"ג) דעפ"י המבואר המג"א (ע"ו - סקט"ו) בשם המרדכי דאסור ליתן מתנה לחבירו ביו"ט א"כ לצורך מצוה וא"כ לקנות המצה להאורח בליל יו"ט קולא הוא ולא חומרא ולדעתו הקנין רק חומרא בעלמא כי לעיסת המצה הוא קנין

(ח) כתבו הפוסקים דיש ליהדר כשאופין הרבה בתנור אחד והרבה פעמים מתחלפין המצות נכון שיאמרו כל מי שיגיע מצתי לידו יהיה לו במתנה דאל"ה יש בזה מצה גזולה (מ"ב תנ"ד -

סקט"ו) והמדקדקים במצוות נוהגים לשלם לפני פסח את מחיר המצות משום שקנינים אחרים כמשיכה וכהגבהה אינם אלא מדרבנן ואינו מועיל למצה שהוא מן התורה (מ"ז תרל"ח - סק"י)

ט) **בזוהר** (פרשת תרומה קכ"ח) כתב דאסור לקחת דבר מצוה בחנם

י) **הגרי"ש אלישיב** פסק דצריך האב להקנות את המצות לבניו הגדולים או לחתניו שאינם סמוכים על שלחנו ובבתי מלון אם עדיין לא שילם נכון שיגביה המצות (מקראי קודש ממשה הררי דף ש"ח)

יא) **למעשה** יש ענין שאורחים ובנים נשואים יתנו ממון עבור המצות שיאכלו בליל הסדר כדי לזכות בהם בקנין מעות שהוא מן התורה אבל מסתבר יותר דאין צריך להחמיר חדא (א) אפשר הלכה כהרי"ף שהשמיט הענין של לכם במצה (ב) גם להרא"ש שצריך מצתכם חשוב מצתכם דעל מנת כן נתן לו כטבעת שאולה לקדושין (ג) ועוד דאפילו דיש לומר קנין ההגבהה ומשיכה רק מדרבנן יש קנין בלעיסת המצה (ד) ויותר מכולם פוק חזי מה עמא דבר כי העולם אינם נזהרים שמצה צריך לכם

II. אם יש יסוד למנהג שלא לשרות את המצה במים בכל ימי הפסח

א) **עיין בשו"ת יחווה דעת** (ח - כ"ח) וספר מקראי קודש (הלכות ליל הסדר ממשה הררי דף ש"ח) שהביאו הרמב"ן בפסחים (ל"ט) שמצה אפויה מותר לבשלה ולשרותה שאינה באה לידי חימוץ לאחר שנאפית ויש שאינם רוצים לשרות המצה במרק בליל הסדר כי ראו את אבותיהם שנמנעו אמנם לא נהגו להמנע מלשרות המצה במרק אלא כדי שיהיה טעם מצה בפיהם כל לילה הראשון של פסח ולא משום שלא תחמיץ המצה ועיין באג"מ (ג - ס"ד)

ב) **ובשו"ע הרב** (שצטוף חלק ה - סימן ו) החמיר על עצמו שלא לאכול ונתן טעם מפני פיזור קמח על גבי המצה וגם יש לחוש למצה שלא נאפית יפה ונשאר באמצעיתה קמח

ג) **בתשובת היעב"ץ** (ז - ס"ה) כתב דאביו החכם צבי סתר כל טעמי המחמירים וגם במעשה רב דהגר"א לא היה מחמיר בשרויה ובמנהגי החת"ס (פ"י - סעיף כ"ה) כתב שהחת"ס היה אוכל קניידלך בפסח ועיין בשו"ת בצל החכמה (ו - מ) שהחת"ס נהג כן משום שלא רצה לשנות ממה שקיבל מרבו הר"נ אדלר או משום שלא נהג כל מיני פרישות ובהנהגת החפץ חיים מבנו כתב שהוא היה מחמיר בשרויה גם באחרון של פסח ונודמן אצלם אורח נכבד ועשו מצה שרויה לכבודו באחרון של פסח וטעם מהם גם החפץ חיים בשביל כבודו של האורח

ד) **עיין בפסקי תשובות** (ה - דף קס"ו 19) שמוהר"ש מבעלזע היה אוכל בליל הסדר בקערה אחת עם אמו הצדיקת והיא פיררה לעצמה מצה בתוך המרק הוא דחף בכף את חתיכות המצה לצד ואכל את המרק והסביר שעשה כן משום מצוות כיבוד אם שדוחה חומרא בעלמא ועיין בשו"ת ציץ אליעזר (י"ז - ג"ג) דדוקא על הדבר עצמו מחמירים אבל מקילים לאכול המרק

ה) **עיין בשערי תשובה** (ת"ס - סק"ח) דאף המחמיר א"צ להחמיר שלא לטבל מצה אפויה במים אם נותן מיד לתוך פיו דאין בזה שיעור להחמיץ כלל ועוד דיש חשש משום ביטול שמחת יו"ט

ו) **כל דבר שאדם עושה מצד החומרא יותר משורת הדין** מהראוי שלא להחזיק בחומרא זו ביום אחרון של פסח משום שנראה שמחזיק הדבר לחמץ גמור וגם מנהג כמה צדיקים שהיו אוכלין באחרון של פסח חיטים שאינם שמורים משעת קצירה ובהנהגת החפץ חיים לא משמע כן ויש שהיו כלים מיוחדים לשרויה באחרון של פסח ועביד כמר עביד ועביד כמר עביד (פסקי תשובה ע"ט)